

van de belangrijke motivaties om de cultuurcursus in Open School te volgen is: *samen met anderen* naar het theater enzovoort gaan. Wanneer een theaterbezoek omkaderd wordt door gezelligheid (bijvoorbeeld samen een boterham eten vooraf, samen iets drinken achteraf) móet de voorstelling niet meer noodzakelijk om te lachen zijn en mag ze zelfs stevige discussies of vragen uitlokken. De verantwoordelijkheid van een theaterhuis ligt hier dus vooral in het creëren van een ontmoetingsplek waar iedereen zich welkom voelt.

4. Als het maar niet te moeilijk is

Ook hier gaat het om een bedenking die veel mensen maken, maar die we toch best in al zijn nuances onder de loep nemen. De meeste cursisten van de basiseducatie hebben deze reflex t.a.v. heel wat functioneringsgebieden. Om die reden zetten ze meestal ook niet de stap naar het verenigingsleven, allerlei vormen van ouderparticipatie, vorming of vrijwilligerswerk. Laaggeschoolde mensen zijn dikwijls in een vicieuze cirkel van niet-flexibiliteit terechtgekomen: al wat nieuw of 'vreemd' is, is bedreigend of 'moeilijk'. Het is bemoedigend om te zien hoe enkele goede ervaringen soms al volstaan om die vicieuze cirkel te doorbreken en nieuwe perspectieven te openen. Dat neemt niet weg dat kunst het imago heeft van 'moeilijk' te zijn. In het kader van de discussies over de publieksverbreding wordt dit 'verwijft' soms te gemakkelijk van tafel geveegd door de verdedigers van kunst. De verdedigers van publieksverbreding eisen daar weer 'gemakkelijke' (maar uiteraard 'kwalitatieve') kunst, zonder dat concreet in te vullen.

Wat geeft kunst het imago van 'moeilijk'? Het feit dat je meestal niet weet wat je kan verwachten, zo blijkt na gesprekken met de cursisten. Eenmaal de drempel overwonnen, valt het immers dikwijls goed mee. Maar het is moeilijk kiezen wanneer je niet vertrouwd bent met het terrein. De namen en begrippen in de promotiefolders zeggen je niets. Elke andere houvast is dan welkom: een bekende naam of gezicht verklaren het succes van voorstellingen met BV's én amateurtheater. Het commerciële theater (vooral de musicals) bereikt hetzelfde effect van vertrouwdheid door middel van niet aflatende promotiecampagnes, die dankzij de allianties met de media bovendien als 'informatie' aangeboden worden. Zo scheppen ze niet alleen een vertrouwd beeld, maar wekken ze ook de indruk dat je dit zeker niet mag missen. Ze spreken mensen

aan op hun behoefte om deel uit te maken van een groter geheel. De beperkte maatschappelijke zichtbaarheid van het gesubsidieerde theater daarentegen versterkt het imago van 'moeilijk'.

Toch is het niet alleen een kwestie van imago; kunst is soms ook moeilijk. Mensen die nog niet veel ervaring hebben met een bepaalde vorm van kunst of cultuur, hebben niets aan experimenten binnen dat medium of aan kunst met een hoog zelfreferentieel gehalte. Tijdens een gesprek over zijn traject als kunstenaar zei Alain Platel ooit: 'Elke danser of choreograaf moet in zijn werk de geschiedenis van de dans doorlopen.' Voor de toeschouwers is dat niet anders. Het gebrek aan kijkervaring is een probleem dat elke jonge generatie kunstliefhebbers ondervindt. En ook een - zelfs hooggeschoolde - cultuurliefhebber die na een hele tijd de draad van een bepaald medium terug opneemt of zich op een voor hem nieuw terrein stort, ervaart een 'gat' in zijn cultuur. Mensen die zich inschrijven voor een cultuurcursus in de basiseducatie ervaren ook dat 'gat' en willen dat graag samen met 'soortgenoten' dichtten. Binnen de gedeelde leercontext verdwijnt de koudwatervrees voor wat ze tot voor kort als 'moeilijk' of als 'niet voor mij' ervoeren geleidelijk naar de achtergrond. Opvallend is dat de eerste vraag naar een 'kennismaking met van alles' zich al gauw ombuigt naar een vraag om 'meer van hetzelfde'. Al vergelijkend wil men zicht krijgen op het medium (en de informatiekkanalen), in de hoop tot persoonlijke keuzes te kunnen komen. Het groepsaspect en de gelegenheid tot verdere uitdieping tijdens de lessen maakt dat een tegenvallende voorstelling niet langer als een reden tot afhaken ervaren wordt. 'Open School, dat is een virus' zei een cursiste onlangs. 'Eén keer je besmet bent, raak je er niet meer vanaf.' Het verwerven van competenties kan inderdaad erg stimulerend zijn.

5. Het theater is (niet) voor iedereen

De combinatie van Luk Percevals drang tot provoceren en journalist Karl van den Broecks hang naar schreeuwerigheid maakte dat de uitspraak van eerstgenoemde 'Het theater is niet voor iedereen' het laatste half jaar te pas en te onpas opgevoerd werd in *De Morgen*. Als ik goed kan lezen, zitten Luk Perceval en Eric Antonis echter min of meer op dezelfde lijn, wanneer de laatste zegt: 'Elke kunst heeft het volk nodig dat het nodig heeft.' (*Wie slaapt*, p.154) 'Theater is voor iedereen' gaat over kansen: iedereen zou de kans moeten krijgen om

naar het theater te gaan. 'Theater is niet voor iedereen' gaat ove keuzes: niet iedereen móet naar het theater gaan. De verdiensten van een theaterhuis of -gezelschap afmeten aan de grootte en samenstelling van het publiek is dan ook absurd.

Tot slot

Een werkelijk democratisch cultuurbeleid moet de inspanningen voor publieksverbreding koppelen aan inspanningen voor kwalitatieve kunst- en cultuurparticipatie. Daartoe kan het kunstenaars en culturele instellingen oproepen tot interactie met het (potentiële) publiek en eventueel met 'bemiddelaars' uit andere sectoren: onderwijs, sociaal en sociaal-cultureel werk, media. Kunstenaars en culturele instellingen opleggen om een 'sociale mix' te bereiken - en dan nog liefst bij elk van hun initiatieven - is echter totaal naast de kwestie: het helpt noch de (potentiële) cultuurliefhebbers noch de ontwikkeling van de kunsten een stap vooruit. Wat Patrick Janssens over televisie zegt ('De VRT moet niet de problemen van het theater oplossen. Zij moeten goede tv brengen'), geldt ook voor het theater: Theatremakers moeten goed theater maken. Zij moeten niet de problemen van kortzichtige politici oplossen.

Joost Houtman, *Wie slaapt vangt geen vis. Luk Perceval over theater en leven*, Van Halewyck, 2001

Miek Rijsbosch, *Art 23* Cultuurparticipatie, over toelatingsprojecten voor mensen met een laag inkomen. Een 'good practice' rapport*, Koning Boudewijnstichting, 2001

Anne Brumagne, *Verslag van het forum 'een pleidooi voor sma(a)k*, in: *Momenten november 2001*, uitgave: Kunst en democratie